

การ

เสริมสร้างเครือข่ายการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม บนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

ปรัชญา บุตรสะอาด ^{1*}

สุขสรร ทองที ²

รับบทความ: 20 พฤษภาคม 2567 แก้ไขบทความ: 11 มิถุนายน 2567 ตอบรับบทความ: 20 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก 2) องค์ประกอบของเครือข่ายการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 3) ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงาน ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 31 คน และแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่าง 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ วิเคราะห์แบบพรรณนา พร้อมนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

คำสำคัญ: การเสริมสร้างเครือข่าย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

* อีเมล: butsaad16@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

Strengthening The Network for Balancing Natural Resources and The Environment Based on The Eastern Economic Corridor

Pratya butsaad ^{1*}

Suksan tongtee ²

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the strengthening of the natural resource balancing network, and environment on the Eastern Economic Corridor base. 2) To study the elements of strengthening the network for balancing natural resources and the environment on the Eastern Economic Corridor base. 3) To present the strengthening of the network. Balancing natural resources and environment on the Eastern Economic Corridor base Conduct research using the Mixed Method Research format, using qualitative research methods (Qualitative Research) and quantitative research methods. (Quantitative Research) uses research tools consisting of In-Depth Interviews with 31 experts and distributed questionnaires (Questionnaire) The total amount was 400 sets. The researcher collected data. Analyze and process the results from the questionnaire. Using qualitative content analysis, descriptive analysis and quantitative research which is presented in the form of tables accompanying the lectures.

Keywords: Strengthening The Network, Natural Resources And Environment, Eastern Economic Corridor

---

¹ CourseInstructor, Buddhist Management,Mahachulalongkornrajavidyalaya University

* Email: butsaad16@gmail.com

² Course Instructor,Political Science,Mahachulalongkornrajavidyalaya UniversityChonburi Sangha College

บทนำ

สิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรม แต่จะต้องมีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ภาคอุตสาหกรรมนับเป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่นำความมั่งคั่ง ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศ และยังเป็นปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่คำนึงถึงความเสียหายของสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันปัญหาที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม หรือหากเกิดความเสียหายจะต้องน้อยที่สุด การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องสมดุลกับสิ่งแวดล้อม จะต้องดำเนินการในรูปแบบที่มีการบำรุงรักษา เพื่อให้กลับคืนสู่สภาพปกติหรือใกล้เคียงของเดิม จึงต้องมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถเอื้ออำนวยให้มวลมนุษยชาติใช้ตลอดไปโดยไม่ขาดแคลนหรือมีปัญหาใดๆ (เกษม จันทรแก้ว, 2547) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญและจำเป็นต่อมนุษย์เราเป็นอย่างมาก อีกทั้งอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์ในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ สามารถนำมาใช้ประกอบอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย หากขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นแล้ว ก็จะก่อให้เกิดปัญหากับมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และจะมีส่วนทำให้เกิดความยากจนแร้นแค้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงพบอยู่เสมอว่า ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีย่อมแสดงให้เห็นถึงความลำบากยากไร้ของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนได้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อการประกอบอาชีพ เช่น ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งใกล้ชิดกับความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำและขยะมูลฝอย ซึ่งถ้าไม่มีแนวทางที่ดีในการจัดการหรือแก้ไขแล้วนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในที่สุด (ณัฐวรรณ สุนทรวิโรจน์, 2556: 1-2)

ในปัจจุบัน ประชาชนส่วนมากยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม การที่จะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความสนใจ เข้าใจและมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้นั้น จะต้องมีส่วนนำหรือผู้ชักจูงให้เข้ามามีส่วนร่วม ผู้นำในท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะทำให้บุคคลในท้องถิ่นคล้อยตามหรือปฏิบัติตาม ทั้งผู้นำยังเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสามารถชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามหรือทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการที่จะส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนหันมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญ รวมทั้งชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น (กานดา จินตมงคล, 2558: 1)

ชลบุรีเป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก การพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ และการพัฒนาในทุกมิติที่จะ

ส่งผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ อุตสาหกรรมที่สำคัญ ผลกระทบจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น อาทิ ปัญหาแหล่งน้ำและอากาศเสื่อมโทรม การปล่อยน้ำเสียลงทะเล การลักลอบทิ้งขยะมูลฝอยและขยะสารพิษในแหล่งชุมชน การบุกรุกที่ดินสาธารณะ มลภาวะด้านเสียงจากยานพาหนะ และรถบรรทุกที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การสร้างความตระหนักรู้และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงาน เพื่อรองรับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก ในการขับเคลื่อนนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก นอกจากประสานงานกับหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบโดยตรงแล้ว ยังต้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดให้คงอยู่อย่างยั่งยืนด้วย เพราะหากภาครัฐ หน่วยงานในพื้นที่ปล่อยปละละเลย ไม่วางแผนหรือแนวทางในการป้องกันที่ดี ก็จะเป็นสาเหตุก่อให้เกิดมลพิษและสิ่งแวดล้อมในเขตพัฒนาพิเศษเศรษฐกิจภาคตะวันออก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคมและชุมชนในระยะยาว

ทั้งนี้แผนพัฒนาภาคตะวันออกจังหวัดชลบุรีพ.ศ. 2566–2570 ได้นำกรอบการพัฒนา “ฐานเศรษฐกิจสีเขียวชั้นนำของอาเซียน ควบคู่กับคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชนที่ดี” มาเชื่อมโยงกับการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด “เมืองนวัตกรรมชั้นนำ สร้างเศรษฐกิจใหม่สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” การฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน และเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาจังหวัดที่ 6 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลและมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดชลบุรี, 2567: 7-8)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะดำเนินการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การสร้างเครือข่ายเป็นการเริ่มต้นของการสร้างเป้าหมายร่วมกันของภาคีสมาชิก ซึ่งแม้ว่าสมาชิกที่เกี่ยวข้องจะมีบทบาทหน้าที่ความถนัดต่าง ๆ กัน แต่เมื่อทุกคนได้เข้ามารับรู้ในเป้าหมาย หรือปัญหาร่วมกัน สมาชิกแต่ละส่วนได้ปรับและแสดงบทบาทตามศักยภาพ หรือความถนัดของตน เพื่อตอบสนองเป้าหมายของเครือข่าย ดังนั้นเครือข่ายจึงเป็นรูปแบบการทำงานในลักษณะสร้างความร่วมมือ ประสานงานกันในแนวราบระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางที่ตรงกันกับแนวคิดของการพัฒนาในปัจจุบัน

ความเป็นมาของเครือข่ายในสังคมไทย มีความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับบริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น โดยยกแนวทางการส่งเสริมองค์กรชุมชนและเครือข่ายภาคประชาชนของภาครัฐและภาคประชาชนในแต่ละช่วงเวลา ตามกระบวนการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การบริหารกิจการสาธารณะในลักษณะของเครือข่าย คือ การที่หน่วยงานของรัฐร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐด้วยกัน องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคประชาชน หรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายในทางสาธารณะร่วมกัน เดิมทีนั้นหลายภาคส่วนพิจารณาว่าหน่วยงานราชการมีหน้าที่หลักในการแก้ไขปัญหาสาธารณะด้านต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบแต่เพียงลำพัง โดยอาศัยความเชี่ยวชาญของบุคลากร และอำนาจสั่งการที่มีอยู่ในการผลักดันให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปจนลุล่วงตามปกติ ส่วนราชการมีความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหาในแนวดิ่ง กิจกรรมต่างๆ ดำเนินการโดยบุคลากรที่ได้รับการฝึกฝนและมีความชำนาญเฉพาะด้าน บุคลากรเหล่านี้จะดำเนินการภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตนเอง ผ่านการสั่งการและควบคุมตามลำดับสายการบังคับบัญชา อย่างไรก็ตาม เมื่อบริบทแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ปัญหาสาธารณะหลายประเภทมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเยาวชน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นต้น (ประภาส สุทธิอาคาร จ่านอง แรกพินิจ และสมคิด วงศ์พิพันธ์, 2551: 2)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวว่า จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีการแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) ได้บัญญัติสาระที่เป็นหลักสำคัญเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังปรากฏในมาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (6) ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ (นิรมล กิตติวิบูลย์, ภัณฑิลา พันธุมเสน และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศูนย์พัฒนาการศึกษาระหว่างประเทศ, 2549: 6)

พิชัย เพชรรัตน์ กล่าวถึง พัฒนาการของกลุ่มและเครือข่ายว่าอาจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและบริบททางสังคม เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งพัฒนาการและวงจรชีวิตของเครือข่ายจะมี 4 ขั้นตอนใหญ่ คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเกิดแรงจูงใจ คือ คนเข้ามารวมกลุ่มอาจจะเกิดแรงกระตุ้นจากฝ่ายต่าง ๆ ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ การชักชวนของผู้นำชาวบ้าน และความต้องการของตนเองที่เห็นปัญหาและต้องการแก้ไข รวมทั้งความพร้อมในการที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งแรงกระตุ้นดังกล่าวทำให้คนแสวงหาการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนากิจกรรมที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นวางใจกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่ปัจเจกบุคคลเกิดความไว้วางใจกลุ่มองค์กรว่าสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาและความต้องการนั้นได้ จึงดำเนินการเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และกระบวนการดังกล่าวจะกลายเป็นพลังของกลุ่มและเครือข่ายในที่สุด

ขั้นที่ 3 ขั้นขยายผล หลังจากที่ได้ดำเนินการมาระยะหนึ่ง กลุ่มเครือข่ายเกิดความเข้มแข็งจึงมีการสานต่อและเชื่อมโยงกับทุกฝ่ายในการจัดการกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในระดับพื้นที่และประเด็นกิจกรรม เป็นขั้นการขยายผลที่นำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 กลุ่มสัมพันธ์ เป็นการบริหารเครือข่าย หลังจากที่ได้ดำเนินการจนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากิจกรรมความสัมพันธ์เพื่อร่วมรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืน (พิชัย เพชรรัตน์, 2547: 3)

สรุปได้ว่า การสร้างเครือข่ายเป็นกระบวนการที่ได้รับความนิยมทั้งในภาคธุรกิจและภาคสังคมวิทยา ซึ่งในโลกธุรกิจนั้น แนวความคิดของระบบเครือข่ายได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2513 โดยเริ่มจากธุรกิจของการจัดหางานและการสรรหาบุคคล สำหรับในทางสังคมวิทยาเครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Network) อย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากคลัง โดยที่กลุ่มจะมีขอบเขตที่ชัดเจน รู้ว่าใครเป็นสมาชิก มีความเป็นรูปธรรมมองเห็นได้ มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขตการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นเป็นรูปธรรม หรือเป็นนามธรรมก็ได้ ซึ่งการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะเห็นเป็นรูปธรรมของเครือข่ายมี 3 ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ ในการอยู่ร่วมกันเครือข่ายไม่มีโครงสร้างแน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคนหรือกลุ่มองค์กรต่างเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนมากกว่า กลุ่มหรือองค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

เชิงปริมาณ

1. ประชากร ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนใน 11 อำเภอ จำนวน 400 คน
2. กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ดำเนินการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ฐานข้อมูลจากประชาชนใน 11 อำเภอ และคำนวณจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Yamane ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 400 คน

เชิงคุณภาพ

คัดเลือกด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากเงื่อนไขที่ว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ต้องเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูล 31 รูป/คน ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานส่วนราชการด้านสิ่งแวดล้อม และมีความเชี่ยวชาญในการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 10 คน
2. ปลัดอำเภอ จากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบายสิ่งแวดล้อม จึงถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน
3. ผู้นำชุมชน จากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี รวมถึงตัวแทนภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 31 คน

การรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณกระทำโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 450 ชุด เพื่อป้องกันการสูญหายและความครบถ้วนของข้อมูล
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-Dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง
3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจะดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นดังนี้ 1) การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) การวิจัยครั้งนี้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยการประเมินค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อให้เป็นไปตามหลัก Triangulation โดยผลการประเมินพบว่า ค่า IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้คือ 0.50 (วิระยุทธ พรพจน์ธนาส, 2565: 169-192) และผู้วิจัยได้ทำการปรับแก้ข้อความตามผู้เชี่ยวชาญแนะนำก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง 2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) การตรวจสอบความเชื่อมั่นในการวิจัยครั้งนี้ทำในส่วนของเครื่องมือเชิงปริมาณ โดยทำการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) และค่าอำนาจจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาคอยู่ระหว่าง 0.776-0.902 และค่าอำนาจจำแนกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.661-0.803

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณทำการวิเคราะห์โดยสถิติพรรณนาเช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์ตามกรอบของ CIPP Model เพื่อให้ได้รูปแบบกิจกรรม และแนวทางการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาวิจัย การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลที่มีเครือข่ายการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นต่อเครือข่ายการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านสรุปดังนี้

การบริหารจัดการเครือข่ายในประเด็นของการร่วมมือก่อนเป็นเครือข่าย พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนร่วมมือเครือข่ายอยู่ที่ 3.48 มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ของเครือข่าย ได้คะแนนสูงสุดที่ 3.68 คะแนน รองลงมา ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายของเครือข่าย ที่ได้คะแนนน้อยสุดคือการมีส่วนร่วมในการก่อตัวการสร้างเครือข่าย โดยได้คะแนน 3.28

การจัดการระบบของเครือข่าย พบว่า การจัดการระบบของเครือข่ายมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.46 ส่วนการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย ได้คะแนนสูงสุดที่ 3.51 รองลงมา ได้แก่ การติดต่อสื่อสารของเครือข่าย มีคะแนน 3.47 ส่วนที่ได้คะแนนน้อยที่สุดคือ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่าย ได้คะแนน 3.44

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกเครือข่าย พบว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกเครือข่ายมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.45 การแลกเปลี่ยนและพัฒนาความรู้ได้คะแนนสูงสุดที่ 3.92 รองลงมา คือ การพัฒนาผู้นำ ได้คะแนน 3.52 ส่วนที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ การประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่าย ได้คะแนน 3.22

การส่งเสริมความต่อเนื่องของเครือข่าย พบว่า การส่งเสริมความต่อเนื่องของเครือข่าย มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.67 การสร้างและพัฒนาผู้นำเครือข่ายรุ่นใหม่ และการให้การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในเครือข่ายมีคะแนนเท่ากัน ได้คะแนนสูงสุดที่ 3.82 รองลงมา คือ การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเครือข่าย ได้คะแนน 3.33 ส่วนที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ การส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละลักษณะทางประชากรศาสตร์

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ (%)
1. เพศ		
- ชาย	224	56.0
- หญิง	176	44.0
2. อายุ		
- ต่ำกว่า 30 ปี	28	7.0

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ (%)
- 31 – 40 ปี	98	24.5
- 41 – 50 ปี	160	40.0
- 50 ปีขึ้นไป -	114	28.5
3. ระดับการศึกษา		
- ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	11	2.8
- มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	325	65.2
- ปริญญาตรี	56	14.0
- สูงกว่าปริญญาตรี	8	2.0
4. อาชีพ		
- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	23	5.6
- พนักงานบริษัทเอกชน	71	17.8
- เกษตรกร	90	10.6
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	85	22.4
- ประมง/รับจ้าง	143	35.8
5. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม		
1. วิทยุ	59	14.8
2. โทรทัศน์	141	35.3
3. หนังสือพิมพ์	96	24.0
4. เฟซบุ๊ก/ไลน์	104	26.0
รวม	400	100

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชากร

แนวทางการจัดการเครือข่ายต่อความมั่นคง	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) การร่วมมือก่อนเป็นเครือข่าย			
1. มีการกำหนดเป้าหมายของเครือข่าย	3.53	8.82	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการก่อตัวการสร้างเครือข่าย	3.28	8.63	ปานกลาง
3. ความสัมพันธ์ในองค์การเครือข่าย	3.43	7.87	มาก
4. มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ของเครือข่าย	3.68	8.35	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.48	8.35	ปานกลาง
2) การจัดการระบบของเครือข่าย			
1. มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย	3.51	8.48	มาก
2. มีการกำหนดโครงสร้างการทำงาน	3.45	7.59	ปานกลาง
3. การติดต่อสื่อสารของเครือข่าย	3.47	5.70	ปานกลาง
4. มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่าย	3.44	8.62	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.46	7.59	ปานกลาง
3) ประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกเครือข่าย			
1. การแลกเปลี่ยนและพัฒนาความรู้	3.92	1.02	มาก
2. การประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่าย	3.22	1.04	ปานกลาง
3. การพัฒนาผู้นำ	3.52	5.76	มาก
4. การสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้	3.36	5.82	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.45	8.34	ปานกลาง
4) การส่งเสริมความต่อเนื่องของเครือข่าย			
1. การส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	3.72	8.67	มาก
2. การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเครือข่าย	3.33	8.79	ปานกลาง
3. การสร้างและพัฒนาผู้นำเครือข่ายรุ่นใหม่	3.82	1.05	มาก
4. การให้การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในเครือข่าย	3.82	1.05	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.67	9.61	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.51	8.47	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก” มีประเด็นที่น่าหยิบยกมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า การบริหารจัดการเพื่อสร้างความมั่นคงของเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมในเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกได้มีการสร้างเครือข่ายโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้ออกให้คำแนะนำเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยหรือของเหลือใช้จากบ้านเรือน

ในส่วนของการหรือในนิคมอุตสาหกรรม มีเจ้าหน้าที่หรือหน่วยที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับน้ำท่วม ศึกษาและวางแผนเมืองใหม่ในการวางท่อระบายน้ำขนาดใหญ่เพื่อระบายน้ำให้ไหลลงสู่ทะเลให้รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌักทง หงษ์ทอง (2556 บทคัดย่อ) “การจัดการเครือข่ายต่อความมั่นคงของทรัพยากรน้ำ: กรณีศึกษา ตำบลเกาะปุน” ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายตำบลเกาะปุน ก่อตัวขึ้นเนื่องจากตระหนักถึงปัญหาที่มีผลมาจากการพัฒนาประเทศของรัฐบาลโดยเริ่มต้นก่อตัวจากระดับปัจเจกบุคคลเป็นลักษณะเครือข่ายทางความคิด มีความสัมพันธ์แบบเครือข่าย การจัดระบบของเครือข่าย เป็นการ จัดระบบแบบไม่เป็นทางการเนื่องจากไม่มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกที่ชัดเจน การสื่อสารใช้ในลักษณะไม่เป็นทางการ กระบวนการเรียนรู้ใช้การประชุมประจำเดือนเป็นหลัก และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ งบประมาณมาจากภายในและภายนอกเครือข่าย เป็นทุนในการขับเคลื่อนกิจกรรม มีการพัฒนาผู้นำของเครือข่าย

ในส่วนของความต่อเนื่องของเครือข่าย พบว่าเครือข่ายได้ใช้การประชุมเป็นกิจกรรมหลักการรักษาความสัมพันธ์มีการให้คำปรึกษากันอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างและพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ การแสวงหาทรัพยากรมีหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนให้การสนับสนุน นอกจากนี้มีการให้การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในเครือข่ายการประเมินประสิทธิผลของเครือข่าย ผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับดี เช่น มีการสร้างทุนทางสังคมที่เพิ่มขึ้น ในการทำกิจกรรมที่สร้างความมั่นคงของทรัพยากรน้ำ ส่งผลให้สัตว์น้ำมีจำนวนมากขึ้น ราคาน้ำดื่มถูกลง และคุณภาพน้ำดีขึ้น ปัญหาที่เกิดผลกระทบต่อชุมชนด้านทรัพยากรน้ำลดลง มีการขยายเครือข่ายโดยการเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อการดำรงอยู่ มีการบูรณาการทำงานในเรื่องของคนเป็นหลัก สมาชิกมีการยอมรับในการทำงานระหว่างกันและการเข้าถึงการให้บริการสมาชิกเครือข่ายดีขึ้น

ปัญหาสำคัญในการจัดการเครือข่าย คือผู้นำเครือข่ายและสมาชิกเครือข่ายมีส่วนร่วมน้อยลง และมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ทำให้การทำงานล่าช้า ข้อเสนอแนะในการจัดการเครือข่าย การให้สมาชิกเครือข่ายคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนร่วมและมีการจัดทำกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการเครือข่ายตำบลเกาะปุนควรมีการเชื่อมโยงกับแหล่งทุนในชุมชนอื่น ๆ ที่รัฐบาลให้การสนับสนุน และ

ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความรู้ให้กับเยาวชนให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรน้ำ องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้น

การบริหารจัดการทรัพยากรดิน พบว่า การบริหารจัดการเครือข่ายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรดิน มีการบริหารจัดการเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพราะมีการพัฒนาที่ดินซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีการจัดการเครือข่ายเกี่ยวกับการดูแลเกี่ยวกับคุณภาพของดินโดยมีการก่อตั้งกลุ่มหมอดินอาสาขึ้นมา นอกจากนั้นยังมีการตรวจสอบความเหมาะสมของดินในแต่ละประเภทว่าเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชชนิดไหน โดยมีหมอดินอาสาของแต่ละตำบลเพื่อช่วยให้ความรู้แก่ประชาชนและมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถถึง 4 หลักสูตรด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศันสนีย์ อรัญวาสี (2565: 58-77) ได้ศึกษา การวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำลำเสียวน้อย พบว่า ลุ่มน้ำลำเสียวน้อยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยพื้นที่ปลูกข้าว และมันสำปะหลังซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในพื้นที่ มีอัตราการลดลงจากพื้นที่เดิมในช่วงปี พ.ศ. 2543-2553 คิดเป็นร้อยละ 2.89 และ 39.69 ตามลำดับ ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2563 มีอัตราการลดลงของพื้นที่ป่า ในขณะที่พื้นที่มันสำปะหลัง ยูคาลิปตัส และยางพารา มีอัตราการเพิ่มขึ้นจากพื้นที่เดิมเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลกับประเภทการใช้ที่ดินมากที่สุด คือ การกระจายของคราบเกลือ จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน คือ ราคาผลผลิตทางการเกษตร และนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐ ข้อมูลจากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการคาดการณ์แนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมและเพื่อการจัดการพื้นที่ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ พบว่า การบริหารจัดการเครือข่ายทรัพยากรเกี่ยวกับการจัดสมดุเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการดูแลธรรมชาติเกี่ยวกับป่าไม้ การสร้างเครือข่ายทางหน่วยงานก็พยายามสร้างเครือข่ายให้มีความมั่นคงและมีวิธีการที่จะสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนได้เข้าร่วมทำกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการปลูกหรือการดูแลรักษาป่าไม้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวนพิศ ศรีบุญเรือง กิตติชัย ดวงมัลย์ และอลงกรณ์ อินทรักษา (2564: 24-39) ได้ศึกษาเรื่องขอบเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน กรณีศึกษาลุ่มน้ำสาขาห้วยแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2560 พื้นที่ป่าไม้ลดลงถึงร้อยละ 6.93 ในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชน พื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ มีสัดส่วนการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 5.15 0.64 0.98 และ 0.16 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามเขตป่าไม้ตามกฎหมาย พบว่า พื้นที่ป่าไม้ถาวรที่ป่าสงวนที่อยู่นอกอุทยานแห่งชาติมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่มากที่สุด คือ 80.99 ตารางกิโลเมตร เนื่องจากเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ ขอบเขตพื้นที่และกฎระเบียบไม่ชัดเจน เมื่อเทียบกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติในช่วงเวลา 30 ปี ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้เลย ดังนั้น เพื่อฟื้นคืนสภาพพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุก จึงควรดำเนินการกำหนดขอบเขตร่วมกับการจัดทำข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจน ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และสนับสนุนการสร้างป่าชุมชนเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพิ่ม เพื่อให้ประชาชนมีความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของป่าไม้และให้ความร่วมมือในการฟื้นฟูพื้นที่ป่า

การบริหารจัดการทรัพยากรอากาศ พบว่า มีการส่งเสริมให้มีการตรวจสอบคุณภาพอากาศจากยานพาหนะ และโรงงานอุตสาหกรรม มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรณ์ภูฏ อัครธนบูลย์, (2563: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การป้องกันปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาผลกระทบจากมลพิษทางอากาศในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและผลกระทบจากมลพิษทางอากาศส่งผลต่อ 1) สุขภาพของประชาชน โดยประชาชนยังคงมีความเสี่ยงต่อโรคทางเดินหายใจ โรคเมะเร็ง และภาวะความผิดปกติต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการสูดดมมลพิษทางอากาศเข้าไป และ 2) สิ่งแวดล้อม ซึ่งจากการตรวจวัดคุณภาพอากาศพบว่า ยังคงมีสารมลพิษถูกปล่อยออกมาจากโรงงานอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีค่าสูงกว่าค่ามาตรฐานกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารประกอบอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) บางประเภท สาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ เป็นผลมาจาก 1) การพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลกับสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศ 2) การบริหารจัดการของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม 3) มาตรการและระบบตรวจวัดคุณภาพอากาศไม่สะท้อนข้อเท็จจริง และ 4) การบังคับใช้กฎหมายและการบังคับโทษไม่ชัดเจน โดยสาเหตุการกระทำผิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในมุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) ภาครัฐ ดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่สร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนซึ่งเป็นทั้งเหยื่อทางตรงและทางอ้อม 2) ผู้ประกอบการหรือผู้ก่อมลพิษ ไม่รู้ตัวว่ากำลังก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอยู่ หรือจงใจกระทำผิดเนื่องจากเห็นว่าได้รับประโยชน์จากช่องโหว่ของกฎหมายมากกว่าได้รับโทษจากกฎหมาย 3) ผู้ได้รับผลกระทบ หรือ เหยื่อทางตรงที่เป็นมนุษย์ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากการพิสูจน์หาตัวและจับกุมผู้กระทำผิดทำได้ยาก 4) ประชาชนทั่วไป หรือเหยื่อทางอ้อมที่เป็นมนุษย์ขาดความรู้ความเข้าใจใส่ปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากไม่ได้ตระหนักในสิทธิการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ พบว่า ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและบูรณาการกฎหมายสิ่งแวดล้อมให้มีการบังคับใช้และบทลงโทษที่ชัดเจนควบคู่กับการส่งเสริมให้โรงงานอุตสาหกรรมตระหนักถึงการดูแลและใส่ใจสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถจำแนกเป็นรูปธรรมได้โดย 1) ประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการจัดการกับปัญหามลพิษทางอากาศในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดอย่างจริงจัง 2) ใช้หลักทางวิศวกรรมในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศควบคู่กับการควบคุมมาตรฐานในการปล่อยทิ้งอากาศเสีย และ 3) มีระบบบริหารจัดการแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้น มีหลายชนิด และแต่ละชนิด ก็มีคุณสมบัติ และเอกลักษณ์ที่เฉพาะตัว ดังนั้น เพื่อให้การจัดการสามารถบรรลุเป้าหมายของแนวคิด จึงควรกำหนดหลักการจัดการ หรือ

แนวทางการจัดการให้สอดคล้องกับชนิด คุณสมบัติ และเอกลักษณ์เฉพาะอย่างของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือการดำเนินงานต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด และการสงวนรักษา เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์แก่มวลมนุษย์ ให้ได้ใช้ตลอดไปอย่างไม่ขาดแคลนหรือมีปัญหาใด ๆ หรืออาจจะหมายถึงกระบวนการจัดการ แผนงาน หรือกิจกรรมในการจัดสรร และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสนองความต้องการในระดับต่าง ๆ ของมนุษย์ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาคือเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักการอนุรักษ์ ด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด ประหยัด และก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรม และสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากขึ้น
2. สร้างผู้นำรุ่นใหม่ เพื่อสืบสานเจตนารมณ์เกี่ยวกับจิตสำนึกรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและให้การดำเนินงานขององค์กรสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืน
3. จัดทำแผนกิจกรรม การสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก และการเชื่อมโยงกับองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนอื่น ๆ
4. เครือข่ายควรมีการเชื่อมโยงกับแหล่งทุนอื่น ๆ ภายในชุมชนเพื่อเพิ่มขยายสมาชิกเครือข่ายภายในชุมชนและเพิ่มทรัพยากรของเครือข่าย
5. สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันกับองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง ให้สามารถประสานความร่วมมือ และเป็นกำลังสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
6. จัดตั้งองค์กรและเครือข่ายในการติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังสถานการณ์ปัญหา สิ่งแวดล้อม โดยการจัดให้มีส่วนร่วมที่มาจากทุกภาคส่วน เพื่อปฏิบัติงานในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมจาก แหล่งกำเนิดมลพิษ รวมทั้งการดำเนินการป้องกันและลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมอย่างถูกต้อง วิชาการแนะเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาองค์กรชุมชน แนวทางการรักษาสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางการแก้ปัญหาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล และมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน และบทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรณีภูมิ อัครธนบุญ. (2563). การป้องกันปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษามลกระทบจากมลพิษทางอากาศในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- กานดา จินตมณฑล. (2558). การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเหมืองงา อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยเนชั่น).
- เกษม จันทร์แก้ว. (2547). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 6). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชวนพิศ ศรีบุญเรือง กิตติชัย ดวงมัลย์ และอลงกรณ์ อินทรักษา. (2564). ขอบเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน กรณีศึกษาลุ่มน้ำสาขาห้วยแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 17(1), 24-39.
- ณภัทร หงส์ทอง. (2556). การจัดการเครือข่ายต่อความมั่นคงของทรัพยากรน้ำ: กรณีศึกษา ตำบลเกาะปุน (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- ณัฐวรรณ สุนทรวิโรจน์. (2556). การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต: กรณีศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน (รายงานการวิจัย). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- นิรมล กิตติวิบูลย์, ภัทณิดา พันธมเสน และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศูนย์พัฒนาการศึกษาระหว่างประเทศ. (2549). เปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาเพื่อก้าวสู่สังคมฐานความรู้ ประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชีย 6 ประเทศ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐสิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย (รายงานการวิจัย). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศูนย์พัฒนาการศึกษาระหว่างประเทศ.
- ประภาส สุทธิอาคาร จำนง แรกพินิจ และสมคิด วงศ์พิพันธ์. (2551). วิสาหกิจชุมชน. เจริญวิทย์การพิมพ์.
- พิชัย เพชรรัตน์. (2547). ชีตความสามารถในการแข่งขันของภาคประชาชนเพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วีระยุทธ พรพจน์ธนาส. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยด้วยเทคนิค IOC, CVR และ CVI. รังสิตสารสนเทศ, 28(1), 169-192.
- คันสนีย์ อรัญวาส์. (2565). การวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำลำเสียน้อย. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 18(2), 58-77.
- สำนักงานจังหวัดชลบุรี. (2567). แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2566 – 2570 ฉบับทบทวน. สำนักงาน.